

Marie Koutné – 100

V roce 2002 jsme si připomněli nedožitě sté narozeniny PhDr. Marie Koutné (16. 7. 1902 – 5. 9. 1979), jejíž práce zůstala (až na letmé zmínky, např. Jany Jelínkové) nedocenená. M. Koutná vystudovala slavistiku a germanistiku v Praze v letech 1922–1924, později svá studia dokončila v Bratislavě a Bělehradě. Jako učitelka působila v meziválečném období na Podkarpatské Rusi v Mukačevě, později v Břeclavi a Tišnově, po roce 1945 jako lektorka jazyků na brněnské univerzitě a nově založené JAMU. Od počátku 50. let 20. století přednášela starou ruskou a klasickou ruskou literaturu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity (do 1963).

I když její odborné zájmy byly značně široké – od jazyka k literatuře, od slavistiky v širokém slova smyslu k rusistice, od literární vědy k metodice –, přece podle mého soudu nezastupitelná a v daných časových a prostorových souvislostech výjimečné jsou její studie ze starší ruské literatury: práce o parodii (zůstala v rukopise) a zejména její stať o Antiochu Kantěmirovi a studie *K otázce vztahů mezi literaturou staroruskou a česko-církevněslovanskou* (obě 1958).

I. POSPŠIL

Adolf Kellner (27. 3. 1904 – 31. 5. 1953)

Před padesáti lety se česká jazykověda rozloučila s profesorem brněnské univerzity Adolfem Kellnerem, badatelem v oblasti slezských nářečí a jedním ze zakladatelů dialektologického semináře na Filozofické fakultě v Brně, z něhož později vzniklo dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český Československé akademie věd. Vedle pedagogického působení na fakultě byl A. Kellner rovněž místoředitelem Ústavu pro jazyk český a vedoucím jeho brněnské pobočky, jednatelem komise Matice moravské a členem Slezského studijního ústavu v Opavě.

Kellnerovo detailní zkoumání slezských dialektů je dodnes cenné nejen pro soubor poznatků, které během svého působení shromáždil, ale také pro zvolenou metodu a vytyčené cíle. Ve spojení s jeho vytrvalostí, nutnou ke shromáždění nářečního materiálu, a kritickým přístupem k získaným poznatkům tak vznikla díla zajímavá i z hlediska současné dialektologie.

Adolf Kellner chápal dialektologii nikoliv jako izolovaný úsek lingvistiky samostatně, ale jako obor přesahující statický popis nářečí, zachycující jevy podstatné pro výklad a vysvětlení stavu i vývoje národního jazyka. Zaměřil se především na výzkum nářečí východní části Slezska, v nichž dochází k silnému prolínání vlivu češtiny, polštiny a slovenštiny, zabýval se rovněž studiem středomoravských, valašských a slovenských dialektů. Z hlediska metodologického jsou zajímavé jeho dotazníky, které měly sloužit ke sjednocení a systemizaci výzkumu na území střední Moravy, Valaška a Slezska.

Nejvýznamnějším bodem Kellnerovy práce však zůstává popis nářečí východního Slezska. Toto území, tradičně považované za oblast zájmu polské jazykovědy, ponechávala česká dialektologie do 30. let 20. století stranou. Z popudu Bohuslava Havránka začal roku 1937 Adolf Kellner s detailnějším mapováním nářečí východolašské oblasti. Jeho výzkumy ukázaly, že nářečí východního Slezska vytvářejí stupňovitou, diferencovanou strukturu s prvky českých, polských i slovenských dialektů, přičemž některé jazykové jevy pronikají hluboko do jinojazyčného území. Jednotlivá nářečí nadto vykazovala značnou nejednotnost ve vztahu k oběma národním jazykům; zatímco jejich gramatická stavba poukazovala spíše k polštině, slovníkem se přibližovala slezským dialektům českého typu. Ke složitosti tamější jazykové situace se připojovaly i problémy mimojazykové, především otázka národní identity obyvatel. Přestože A. Kellner neměl v úmyslu jakkoli zasahovat do sporů o národní charakter zkoumaného území a jeho zájmy byly čistě lingvistické, dospěl k výsledkům, které zpo-